
Ò S C A R B L A D A S

POSICIÓ I FUNCIO DELS CONNECTORS *A MÉS* (*A MÉS*), *PERÒ* I *DONCS* EN CATALÀ ESCRIT I ORAL

1. INTRODUCCIÓ*

Malgrat que en els últims anys l'estudi dels connectors ha generat una bibliografia considerablement extensa, pocs autors s'han aturat a examinar en detall les posicions que ocupen en l'oral aquestes unitats gramaticals. De fet, és ben sabut que, com a nexes, solen encapçalar el segon constituent que connecten i que alguns, a més, tenen la possibilitat d'aparèixer en posició intermèdia i fins i tot en posició final. A part d'això, la bibliografia no ofereix estudis aprofundits sobre els llocs més favorables perquè els parlants col·loquem unes peces tan valuoses per a l'engranatge del text, sobretot l'oral. Més aviat el que trobem són descripcions més o menys acurades de les posicions que prefereix un connector concret o un conjunt de connectors; poca cosa més. Tanmateix, la qüestió no és pas menor. Si els connectors són la manifestació explícita de la connexió, entesa com a recurs cohesiu que lliga el text, en quin moment, com a productors del text, decidim fer-la palesa? És tan clar que en l'oral els connectors tendeixen a situar-se en una posició inicial, com a (1a)? No és possible trobar un enunciat oral com (1b), amb un *però* en posició intermèdia? (1b) és un enunciat més propi del text escrit?

* Vull agrair a Núria Alturo, Maria Josep Cuenca, Neus Nogué i Lluís Payrató els encertats comentaris a la primera versió d'aquest article, que s'emmarca en el projecte Pragmàtica, Estil i Identitats (HUM2005-01936), finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència.

- (1) a. Hi feia un fred, a la platja... *Però* la gent es banyava, eh!
b. Hi feia un fred, a la platja... La gent, *però*, es banyava, eh!

La voluntat d'aquest treball és apropar-se a la distribució dels connectors en català oral partint de l'estudi de tres peces ben diferents: *a més* (*a més*) (additiu), *però* (contrastiu) i *doncs* (consecutiu/continuatiu). No pretén, doncs, oferir una descripció exhaustiva de les posicions en què se situa cadascun dels connectors que empren en llengua oral –una qüestió que, com hem dit, demana un estudi molt més ampli–, però sí mostrar que el lloc que ocupen els connectors en l'oral ens dona bones pistes de com teixim un tipus de text que sovint s'escapa de l'anàlisi lingüística.

Per abordar el tema, emprarem una metodologia contrastiva a partir del buidatge de corpus escrits i orals monològics. Primer tractarem la llengua escrita, tradicionalment més estudiada, i seguidament compararem els resultats obtinguts amb les dades orals. La comparació ens permetrà posar en relleu quins són els punts en què la llengua oral insereix tots tres connectors i, encara més important, apuntar algunes estratègies de connexió pròpies d'aquesta modalitat. Abans, però, algunes remarques sobre el marc teòric en què ens inscrivim.

2. LA CONNEXIÓ

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

D'acord amb Cuenca (2006), aquí tenim com la connexió com a un mecanisme de cohesió del text, oral o escrit, que «s'estableix entre dos (i ocasionalment més) constituents de l'oració –*connexió intraoracional* o *composició oracional*– o entre dos elements del text –*connexió extraoracional* o *connexió textual*– i un connector, el qual manifesta la relació sintàctica i/o semàntica (de vegades també pragmàtica) que hi ha entre aquests constituents o elements» (Cuenca 2006: 13-14). La connexió, doncs, implica una estructura ternària, en contrast amb un altre mecanisme de cohesió com la referència, que comporta una estructura binària (antecedent i represa de l'antecedent). De fet, com assenyala Portolés (1998: 30), el connector sovint no és imprescindible per explicitar la relació semàntica que existeix entre tots dos constituents, però, sens dubte, ajuda a identificar-la.¹ A (2a), per exemple, els connectors *i* i *per tant* redueixen el cost de processament necessari per establir la relació consecutiva, ja existent, entre les dues oracions de (2b).

1. Així ho confirmen els estudis psicolingüístics de De Vega (2005) i Maury i Teisserenc (2005), tot i que no queda clara la inferència que segueix l'oient/lector per integrar les oracions connectades. Vg. Kehler *et al.* (2008) sobre aquesta qüestió.

- (2) a. És un cotxe amb unes prestacions molt bones *i, per tant*, té un preu alt
b. És un cotxe amb unes prestacions molt bones. Té un preu alt

Altres vegades el connector evita inferències errònies. Vegeu que a (3a), adaptat de Portolés (1998: 31), el primer constituent es pot entendre com una conseqüència del segon en el context adequat, com explicita (3b); en un altre context, però, la relació pot ser contrastiva i difícil de predir en absència del connector, cf. (3c).

- (3) a. És ric. Estalvia molt
b. És ric *perquè* estalvia molt
c. És ric *i, tot i així*, estalvia molt

Tanmateix, ni la definició i ni la classificació dels connectors, com a unitats gramaticals que posen de manifest la connexió entre tots dos constituents, han estat resoltes d'una manera unitària pels estudiosos, que ofereixen denominacions i tipologies extremadament variades (per a la qüestió, vg. Marín 1998; González 2004a i Cuenca 2006). Aquí, i d'acord amb la terminologia de Cuenca (2006), ens centrarem en dos tipus de connectors: les conjuncions coordinants i sobretot els connectors parentètics. Les conjuncions treballen principalment a nivell oracional posant de manifest estructures sintàctiques de coordinació (*i, o, però*) i subordinació (*que, si*), mentre que els connectors parentètics operen típicament a nivell textual, més enllà dels límits sintàctics de l'oració—i deixen al descobert una relació semàntica entre dues oracions. Categoricalment, els connectors parentètics inclouen adverbis (*ara bé, així mateix*), sintagmes preposicionals (*en tot cas, en canvi*) i locucions de caràcter predicatiu (*no obstant això, és a dir*), entre d'altres (Cuenca 2002: 3179).

En aquest treball ens fixarem sobretot en la connexió textual, que explicita quatre tipus de relacions semàntiques que, amb valors més específics, són representades prototípicament per uns connectors determinats (Cuenca 2002: 3189, 2006: 178): *a*) addició: continuïtat, ampliació, etc. (*i, a més*); *b*) disjunció: reformulació, exemplificació, etc. (*o, és a dir, per exemple*); *c*) contrast: oposició, concessió de matís adversatiu (*però, tot i així*) i *d*) conseqüència: conseqüència, conclusió (*així doncs, per tant*) (vg. també Halliday i Hasan 1976). La connexió textual sempre relaciona l'oració que acull el connector amb una oració prèvia, cosa que explica que no expressi per si mateixa relacions semàntiques de concessió i causa, que són anteriors a l'efecte, sinó que ho faci mitjançant connectors contrastius (4a) i consecutius (4b) (Cuenca 1990: 162).

- (4) a. Feia molt mala mar. *No obstant això*, la regata es va disputar
b. Feia molt bon temps. *Per això* vam anar a passejar

Delimitat el camp teòric en què ens movem, en l'apartat següent descrivim la distribució de les conjuncions coordinants i dels connectors parentètics. A continuació (vg. § 2.2), apuntem algunes diferències en l'ús de tots dos tipus de nexes en modalitat oral i escrita que ens ajudaran a interpretar els resultats que obtinguem més endavant.

2.1 DISTRIBUCIÓ DE CONJUNCIONS COORDINANTS I CONNECTORS PARENTÈTICS

Com assenyalava Cuenca (2002, 2006), les conjuncions coordinants introdueixen parts de *sintagmes*, sintagmes sencers o clàusules, és a dir, actuen a nivell oracional, com ara l'*additiva* *i* (5a). Tot i així, algunes també es fan servir a nivell textual; per exemple, l'*adversativa* *però*, que tant podem trobar connectant dos sintagmes –i, doncs, actuant a nivell oracional– (5b) com dues oracions d'un text (5c) o fins i tot una oració i un element extralingüístic (5d).

- (5)
- a. És un cotxe amb unes prestacions *i* un preu molt bons
 - b. És un cotxe amb un preu alt *però* amb prestacions molt bones
 - c. És un cotxe amb unes prestacions molt bones. El seu preu *però*, és raonable
 - d. [Entra l'interlocutor] –*Però* què hi fas, tu, aquí?

Les conjuncions coordinants no es combinen entre si (6a) i, en contacte amb una conjunció subordinant (*que*, *si*) sempre ocupen una posició més exterior i, quan menys integrades a l'oració subordinada (6b). Com indica Portolés (1998: 54), l'ordre invers no es dona ni tan sols en estil indirecte (6c), en què, en canvi, una conjunció *si* que pot coincidir amb un connector parentètic (6d).

- (6)
- a. *És un cotxe amb unes prestacions molt bones *i però* un preu molt raonable
 - b. Diu que és un cotxe amb bones prestacions *i que* té un preu molt raonable
 - c. *Diu *que però* és massa car, aquest cotxe
 - d. Diu *que, a més a més*, té un preu raonable

Finalment, les conjuncions no tenen mobilitat i, per tant, no les trobarem en posicions parentètiques (7).² Únicament apareixeran en una posició inicial respecte del segon constituent que connecten sense un contorn prosòdic propi, és a dir, entonativament integrades a la resta del segment (Portolés 1998: 53, Montolí 2001: 35).³

2. Pel que fa al concepte de *parentètic* en relació amb l'oralitat, vg. Fuentes (1999) i Payà (2003).

3. En relació amb la conjunció *i*, el nexa additiu per defecte, Chafe (1979, 1988) indica que sol adjuntar-se a l'inici de grup tonal.

- (7) *És un cotxe amb unes prestacions molt bones. Té un preu, *i*, molt raonable

La distribució dels connectors parentètics és ben diferent. Com s'ha apuntat més amunt, aquestes peces gramaticals tenen una funció principalment textual, és a dir, lliguen semànticament una oració amb el text precedent, ja sigui una altra oració o un paràgraf sencer (en termes de l'escrit) (8a). Tot i així, també poden actuar a nivell oracional (8b).

- (8) a. És un cotxe amb bones prestacions i té un preu raonable. *A més*, ha estat escollit millor cotxe de l'any
b. El cotxe té unes prestacions molt bones *i, a més a més*, un preu molt raonable

Alhora poden combinar-se entre si (9a) o bé amb conjuncions (9b) –sempre que tots dos elements siguin compatibles semànticament, cf. (9c)– per reforçar-ne el significat o precisar-lo (Cuenca 2006: 57). Per tant, habitualment veurem els connectors parentètics situats darrere els nexes conjuntius.

- (9) a. És un cotxe amb bones prestacions. *Per tant, doncs*, no és barat
b. És un cotxe amb bones prestacions *i, a més a més*, té un preu raonable
c. *És un cotxe amb bones prestacions *i, és a dir*, té un preu raonable

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

Ambé, la principal particularitat d'aquests elements és que presenten mobilitat posicional i un contorn entonatiu parentètic, això és, delimitat per pauses en l'oral i per comes en l'escrit. A (10a), per exemple, l'additiu *a més* se situa entre el subjecte i el predicat, una posició que els connectors parentètics escullen sovint (Portolés 1998: 39). Generalment, però, prefereixen la posició inicial respecte del segon constituent que connecten (10b) o immediatament darrere la conjunció en cas d'haver-n'hi (Cuenca 2006: 58), com a (9b), reprès a (10c).

- (10) a. Un cotxe amb unes prestacions tan bones, *a més*, no sol tenir un preu tan raonable
b. És un cotxe amb unes prestacions molt bones, per la qual cosa ha estat escollit millor cotxe de l'any. *A més*, té un preu molt raonable
c. És un cotxe amb bones prestacions *i, a més a més*, té un preu raonable

En relació amb l'oral, Cortés (1991: 35) distingeix entre una posició inicial absoluta, que és de caràcter dialògic i acull un connector que delimita torns de parla (11a), i una posició inicial relativa, en què el connector lliga oracions dins el mateix torn de parla (11b).

- (11) a. –Què et sembla, aquest cotxe? *Doncs* està força bé

b.– Què et sembla, aquest cotxe? Doncs està força bé. *A més*, no és car

A banda de la posició inicial, alguns connectors parentètics també ocorren en posició intermèdia. Els trobem, per exemple, darrere el primer sintagma, que sol contenir la informació temàtica de l'oració (12a), o fins i tot dins del sintagma mateix, com a (12b), en què *a més a més* apareix entre el verb, de naturalesa temàtica, i el seu argument, remàtic (Portolés 1998: 40, 118).

- (12) a. És un cotxe amb bones prestacions i el seu preu, *a més a més*, és raonable
b. És un cotxe amb bones prestacions i té, *a més a més*, un preu raonable

Com apunta Cortés (1991: 40), en l'oral alguns connectors parentètics també se situen entre els constituents bàsics de l'oració (subjecte, verb i complement directe) quan estan separats per aposicions, oracions de relatiu o qualsevol altre element oracional (13a) o bé entre oracions subordinades anteposades (de tipus temporal, modal, locatiu, causal, condicional, final o concessiu) i el nucli verbal de l'oració principal (13b).⁴

- (13) a. Y entonces, todos los programas, pocos programas que hay, *pues a caso* no tengan toda la aceptación que cabría esperar (Cortés 1991: 40)

b. *Guanyant* l'any que venim, la gent no s'adona que el seu país és petit (Cortés 1991: 11)

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

Finalment, alguns poden ocupar una posició final (14a) o fins i tot preferir-la (14b), com és el cas de *per (ai)xò*.

- (14) a. És un cotxe amb bones prestacions. I té un preu raonable, *a més a més*
b. És un cotxe amb bones prestacions. El preu és raonable, *per (ai)xò*

Tot i així, els connectors parentètics també han de respectar certes restriccions. Martín Zorraquino i Portolés (1999) assenyalen que no trobarem mai connectors parentètics entre especificador i nucli (15) i que sovint és difícil documentar-ne alguns en posicions que no siguin la inicial o com a màxim darrere conjunció. El reformulatiu *és a dir*, posem per cas, resulta inèdit en posició intermèdia o final, cf. (16a) i (16b,c).

4. Cortés (1991: 35) afegeix que en el seu corpus les posicions més habituals són la intermèdia i la inicial absoluta i que són menys habituals la inicial relativa i sobretot la final.

- (15) Los tejados de pizarra son especialmente adecuados para los climas lluviosos. *Los, *en cambio*, de adobe resultan más oportunos para los cálidos (Martín Zorraquino i Portolés 1999: 4063).
- (16) a. És un cotxe amb unes prestacions molt bones. *És a dir*, és molt car
b. *És un cotxe amb unes prestacions molt bones. És, *és a dir*, molt car
b. *És un cotxe amb unes prestacions molt bones. És molt car, *és a dir*

A més a més, cal tenir en compte les restriccions gramaticals i pragmàtiques que imposa cada llengua a l'hora de construir l'enunciat, com han posat de manifest els estudis comparatius. Doherty (2000/2001), per exemple, confronta les posicions que ocupen els connectors contrastius alemanys en traduccions de l'anglès a l'alemany i detecta que, mentre que l'anglès tendeix generalment a inserir-los en posició inicial condicionat per un ordre sintàctic molt rígid –i amb l'única excepció de *however*–, l'alemany els permet més mobilitat, sobretot quan es combinen amb informació nova. D'altra banda, i des d'una perspectiva oral, Matsumoto (2003) mostra que el japonès no actua com l'anglès a l'hora de teixir el discurs oral. A diferència d'aquesta llengua, que utilitza de manera recurrent els connectors (Chafe 1988; vg. § 2.2), sembla que el japonès prefereix, per aquest ordre, l'entonació, certes partícules interactives o gramaticals (marques morfològiques de cas) i finalment els connectors i que, si es combinen dos d'aquests recursos, el més freqüent és combinar entonació i una o més

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

Malgrat l'extensa bibliografia sobre connectors, poca cosa més sabem de la seva distribució, especialment en llengua oral. Així ho posa de manifest Pons (2001), que atribueix aquesta mancança a la dispersió dels estudis, sovint centrats en un connector concret, i a la dificultat de definir teòricament conceptes clau com *posició inicial*. Pons subratlla que la tendència dels connectors a situar-se i combinar-se en aquesta part de l'enunciat fa pensar que caldria establir tot un seguit de subposicions per donar compte de la seva distribució i determinar, per exemple, si els connectors de tipus més interactiu apareixen abans que els connectors més gramaticals o si els connectors parentètics es poden col·locar davant les conjuncions. Ho il·lustra a partir d'exemples de Fraser (1990) en què tant el connector parentètic *therefore* com la conjunció *and* poden aparèixer en posició inicial (17a,b), però, en combinar-se, han de respectar un ordre determinat –cf. (17c)–, cosa que implica, segons Pons, que no queda clar què vol dir *posició inicial* i que, per definir-la, cal valorar tot un conjunt de factors (Pons 2001: 228).

- (17) a. John can't go. *Therefore* Mary can't go either
b. John can't go. *And therefore* Mary can't go either

c. John can't go. **Therefore and* Mary can't go either

La conclusió de Pons és que la qüestió no es pot abordar sense un marc teòric sòlid al darrere, com ara el model de naturalesa distributiva que segueixen Vicher i Sankoff (1988) a partir de la teoria de l'argumentació de Ducrot (1980).

2.2 LLENGUA ESCRITA VERSUS LLENGUA ORAL

Una altra dificultat que sorgeix a l'hora d'estudiar la distribució oral dels connectors és que la bibliografia parteix sovint de la llengua escrita, que opta per pautes de cohesió diferents de les que segueix l'oral. Només cal recordar que en aquesta modalitat la cohesió també es vehicula mitjançant la prosòdia (Chafe 1988, Hilferty i Cuenca 1999: 129) i que, per exemple, una entonació mantinguda a final de grup tonal ja denota continuïtat.

En un dels pocs treballs que adopten un enfocament pròpiament oral, Chafe (1988) constata que el 56% dels grups tonals del seu corpus d'anglès oral inclouen algun tipus de connector, especialment la conjunció *and*, que representa la meitat de les ocurrences i sol aparèixer després de manteniment tonal. La resta d'ocurrences corresponen, en bona part, a les conjuncions *or* i *but*, la primera després de manteniment tonal i la segona darrere tant de manteniment com de caiguda tonals. Chafe també assenyalava que *so* i *because* solien combinar-se amb altres connectors (*so...and*) per ampliar el seu significat purament additiu i que és rar trobar un grup tonal format només per un connector –que habitualment, a més, és un *well* omplidor de parla. Finalment, el mateix autor compara les dades orals amb un corpus d'anglès escrit i conclou que la connexió oral és relativament més *senzilla* que l'escrita perquè utilitza menys varietat de connectors i poques vegades en forma parentètica, fet que atribueix a la idiosincràsia de cada modalitat. En paraules de Chafe:

Speakers, as opposed to writers, have little time to devote to making the linkages between intonation units explicit. Verbalizing ideas on the run, they are too busy expressing them as conversationally successful intonation units to add the time necessary to elaborate the connections between them. Both the presence of a directly shared context and the ability to supplement words with prosody and gestures help to make the connections between ideas more apparent. For writers, the absence of a directly shared context and the lack of prosodic and gestural markers resources make it more imperative to be explicit about connections between ideas. (1988: 23)

En llengua oral, i particularment en registres informals, el parlant disposa de poc temps per planificar i produir el text, cosa que demana un esforç constant de selecció

d'informació i de focalització que posa a prova la capacitat –limitada– de memòria i atenció de l'ésser humà. Per tant, a l'hora de cohesionar el text en unes condicions de producció tan estrictes, el parlant opta per recursos no gramaticals, com ara l'entonació, o per potenciar l'ús de connectors poc marcats com la conjunció coordinant *i*. Tot plegat porta Chafe a definir l'oral com una modalitat fragmentària en què abunden la coordinació, les repeticions, els falsos començaments i la inclusió constant d'informació addicional (*afterthoughts*) (Chafe 1982) i en què el discurs avança de forma seqüencial, focalitzant progressivament l'atenció del parlant en unitats d'informació mínimes que, entonativament, es reflecteixen en grups tonals.⁵

Pel que fa al català, Castellà (2004: 121) posa de manifest que en conversa col·loquial els connectors textuais són poc variats, per bé que es repeteixen amb una alta freqüència, mentre que en una classe magistral, i sobretot en prosa acadèmica, mostren més varietat i alhora menys repetició (vg. també Cuenca 2000). El mateix constata per al castellà Portolés (1998: 126), que assenyala que connectors freqüents en l'escrit són rars en l'oral (*això no obstant, malgrat tot*) i ho relaciona amb les condicions de producció pròpies de cada modalitat (planificació/espontaneïtat, absència/presència de gestualitat, etc.).

2.3 LA CONNEXIÓ ORAL: UNA PRIORITAT?

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

Melauri demantava estudi dels que hem reservat fins ara per donar resposta a la pregunta que plantejàvem al principi: quines són les posicions més favorables, en un text oral, per inserir-hi un connector parentètic? Tornant a (1), reprès com a (18), per quina raó l'oral prefereix enunciats com (18a), amb el connector *però* en posició inicial respecte del segon constituent, més que no pas com (18b), amb el nexa en una posició intermèdia?

- (18) a. Hi feia un fred, a la platja... Però la gent es banyava, eh!
b. Hi feia un fred, a la platja... La gent, però, es banyava, eh!

Independentment del lloc que ocupa, en tots dos casos el connector explicita una relació contrastiva entre la primera oració (*hi feia fred, a la platja*) i la segona (*la gent es banyava, eh!*); a més, enunciats com (18b) són freqüents en l'escrit i no resulten gens estranys a l'estructura de la llengua. Per tant, per què opta per (18a), l'oral?

5. Tanmateix, això no vol dir que la llengua oral sigui una simplificació de l'escrita, sinó més aviat que emprava estratègies diferents, com demostra a bastament Castellà (2004).

Evidentment, la tria no es deu a l'atzar. Sembla més aviat que, donades les condicions de producció i interpretació tan rigoroses en què s'inscriu, aquesta modalitat ha desenvolupat estratègies específiques per col·locar els connectors parentètics dins el text: d'una banda, perquè operin d'una manera efectiva i coordinada amb recursos típicament pragmàtics, com ara la distribució d'informació temàtica/remàtica dins l'enunciat, i, d'una altra, perquè el cost de processament de la connexió sigui com més baix millor. Aquí proposem, doncs, que en l'oral –monològic almenys– la connexió utilitzarà estratègies pròpies, diferents de l'escrit, per donar cohesió al text i fer-lo interpretable i que alhora aquestes estratègies particulars determinen, entre d'altres, la posició que escull el parlant a l'hora d'inserir un connector parentètic concret. Això no vol dir, tanmateix, que el connector hagi d'ocupar preferentment una posició inicial, com a (18a), sinó més aviat que, ateses les restriccions de producció orals, s'ha de situar en la posició més eficient, sigui inicial o no, per aconseguir un text mínimament cohesionat. Les posicions en què trobem els connectors, doncs, també ens revelaran estratègies de connexió particulars davant la immediatesa de l'oral.

3. CORPUS ESCRIT I ORAL: METODOLOGIA

Com avançarem més amunt, per bé que l'objectiu d'aquest treball és fixar-se en la distribució dels connectors *a més* (*a més*), *però* i *doncs* en l'oral, abans tindrem en compte les posicions que ocupen totes tres paraules en l'escrit i, més concretament, en premsa. Bàsicament, això respon a la necessitat d'establir un marc de comparació previ que, per contrast, ens doni algunes indicacions de com es comporta l'oral en la distribució d'aquests tres nexes i, en darrer terme, quines estratègies fa servir a l'hora d'explicitar la connexió.

El corpus escrit que hem analitzat consta d'una edició completa del diari *Avui* (14/1/08), dues de parcials de la mateixa publicació (4/6/04, 21/5/04), una edició digital d'*El Punt* (EP, 17/1/08; vg. <http://www.vilaweb.cat/www/elpunt>) i una edició del setmanari *Diari de Vilanova* (DdV, 14/12/07). En total, el corpus conté 214.770 paraules, repartides homogèniament entre totes les publicacions, i recull totes les modalitats pròpies de la premsa: des d'articles informatius i reportatges, de tenor predominantment informatiu i to formal, fins a articles d'opinió i cartes al director, de caràcter més argumentatiu i en ocasions de to informal.

D'altra banda, el corpus oral comprèn textos procedents de tres subcorpus pertanyents al Corpus de la Universitat de Barcelona (CUB). Ens referim al Corpus Oral de Registres (COR), que conté mostres de diversos gèneres orals en català (per exemple, una exposició de la guia d'un museu o un conte explicat en una escola) (vg. Alturo *et al.* 2004); el Corpus de Varietats Socials (COS), que inclou 25 entrevistes

semidirigides de final obert a homes i dones de classe treballadora (vg. Boix-Fuster *et al.* 2006) i el Corpus Audiovisual Plurilingüe (CAP), que recull entrevistes a quinze estudiants de la Universitat de Barcelona per a l'anàlisi de la multimodalitat i la variació estilística (vg. Payrató i Fitó 2008).

Tanmateix, els materials orals que hem utilitzat per a aquest estudi no comprenen tots els textos continguts en els tres subcorpus esmentats, sinó que se n'ha fet una tria per raons metodològiques. D'entrada, només s'han buidat textos predominantment monològics i formals, que són més equiparables al tipus de text que trobem en premsa, i, per tant, s'han descartat, entre d'altres, les converses col·loquials i formals procedents del COR. En canvi, sí que s'han tingut en compte les entrevistes del CAP que es van fer a parlants amb el català com a primera llengua i totes les del COS, atès que, tot i ser textos dialògics, és l'entrevistat qui, òbviament, ocupa més estona el torn de parla. Finalment, del COR s'han descartat aquelles mostres de gèneres que disposen d'un suport important de l'escrit (per exemple, un recital de poesia) o segueixen un guió molt ritualitzat, com ara una missa. En total, el corpus oral conté 214.627 paraules, una extensió equiparable a la del corpus escrit.

Alhora, per fer més homogenis els buidatges de totes dues compilacions, hem limitat la cerca al mateix context sintàctic, això és, les oracions principals o subordinades amb verb explícit i en forma personal. En queden excloses, doncs, les oracions que han elidit el verb o les subordinades amb un verb en forma no personal. També hem descartat les oracions subordinades de relatiu, que considerem part d'un SN que no necessàriament ha d'anar acompanyat d'un predicat (per exemple, *Xifra, però, que estava per sota de la mitjana* [DdV, 55]). I no hem tingut en compte la connexió sintagmàtica –s'han ignorat, posem per cas, ocurrences de *però* en enunciats com *L'equip va entrar en una fase de bon joc, però sense gols* (Avui 14/1/08; suplement, 4). Per tant, cal observar que els resultats que presentem més endavant no representen totes les ocurrences de cadascun dels tres connectors que aquí estudiem, sinó només aquelles ocurrences que es donen en el context sintàctic, relativament específic, que acabem de descriure.

Per últim, quan parlem de *posicions inicial, intermèdia i final*, sempre serà en relació amb un constituent oracional de les característiques esmentades. Pel que fa a la posició inicial, a més, hem distingit entre una posició inicial absoluta i una posició inicial no absoluta, que cal ubicar entre la conjunció que encapçala l'oració i l'oració pròpiament dita (per exemple, la posició d'*a més a I, a més, això és un cas real* [CAP, C1CA05CC]). D'altra banda, aquí prescindirem del terme *enunciat* per designar el context sintàctic en què delimitem l'estudi de tots tres connectors, ja que, d'acord amb Portolés (1998: 40) i Hernanz (2002), un enunciat no ha de ser necessàriament oracional (cf. *bon dia!*). N'emprarem un altre, *segment discursiu (oracional)* –seguint,

en part, Portolés (1998)—, que ens servirà per referir-nos tant al conjunt de l'oració que acull el connector com a constituents menors, com ara els sintagmes.

4. DISTRIBUCIÓ EN PREMSA

En general, els tres connectors que centren la nostra atenció presenten força mobilitat en premsa, particularment el contrastiu *però*, que ocupa sovint una posició intermèdia. En canvi, *a més (a més)* sembla preferir la posició inicial absoluta, que podríem considerar la menys marcada; mentre que *doncs*, contràriament al que succeeix en l'oral monològic, ofereix un nombre d'ocurrències massa baix per deduir-ne clarament la distribució. A continuació desglossem els resultats de cada connector.

4.1 *A MÉS (A MÉS)* ⁶

En premsa el connector parentètic additiu *a més (a més)* se situa sobretot en posició inicial absoluta (19a) i, doncs, darrere el punt ortogràfic. També el trobem immediatament darrere conjunció, especialment *i* (19b), i en posició intermèdia (19c), però en tots dos casos en una proporció molt menor que en posició inicial absoluta, tal com mostra la taula 1.

- (19) a. *A més a més*, actualment hi ha a Catalunya 880 petites instal·lacions (*Avui*, 14/01/08, 21)
 b. I *a més* a ningú li interessa viure en una ciutat morta (*Avui*, 14/01/08, 25)
 c. L'Ajuntament de Sabadell, *a més*, incrementarà el pressupost del programa en un 34% (*Avui*, 14/01/08, Sabadell, 11)

6. Cuenca (2002: 3190) atribueix a *a més* un valor de continuïtat i a *a més a més* un d'intensificació. Aquí, però, hem analitzat totes dues formes conjuntament i ens hi referirem com a *a més (a més)*. No hem inclòs en l'estudi *a més (a més) de X*, que incorpora un complement (per exemple, *A més a més d'arribar tard, no saluda*), perquè considerem, d'acord amb Portolés (1998: 62), que ha perdut la capacitat anafòrica. D'altra banda, hem comptat gairebé el doble d'ocurrències de la forma simple (95) que de la forma més emfàtica (50), que apareix sobretot en l'oral.

Taula 1. Distribució d'*a més* (*a més*) en premsa

<i>A MÉS (A MÉS)</i>	Posició inicial absoluta	Posició inicial no absoluta	Posició intermèdia
<i>El Punt</i>	16	2	2
<i>DdV</i>	33	2	7
<i>Avui</i>	24	9	2

En principi, aquestes dades no suposen cap sorpresa. Com a connector additiu que expressa continuïtat (Cuenca 2002: 3190), la seva posició per defecte és la inicial absoluta o bé darrere *i*, la conjunció additiva per excel·lència –tot i que també n’hi ha alguna ocurrència darrere *però*. En posició intermèdia, apareix just després de constituents que acostumen a ser temàtics i que en català situem habitualment al principi d’oració: subjecte (19c), subjecte-verb (20a), verb (20b) i locatiu (20c).

- (20) a. La norma harmonitza, *a més*, el càlcul de la TAE (taxa anual equivalent) (*EP*, 17/1/08)
b. Hi haurà, *a més*, 100.000 euros suplementaris per renovar totalment les voreres (*DdV*, 4)
c. A la primera planta, *a més*, hi ha una altra sala i un despatx (*DdV*, 39)

D’altra banda, *a més* (*a més*) treballa a nivell textual més que no pas a nivell oracional, ja que sol ocórrer, tant en posició inicial com intermèdia, darrere el punt ortogràfic (concretament, només 11 ocurrències del total de 97 operen a nivell oracional).

4.2 *PERÒ*

Cuenca (2002: 3196, 2006: 78) distingeix entre un *però* conjunció, que aporta un significat adversatiu i se situa en posició inicial, i un *però* connector parentètic, que és de caràcter més concessiu i apareix en posició intermèdia o final. El primer sol actuar –però no exclusivament– a nivell oracional, i el segon a nivell textual. Castellà (2004: 132), que segueix la mateixa distinció, constata a partir del seu corpus que en textos orals informals (conversa col·loquial) i formals (classe magistral) predomina el *però* conjunció amb ús textual, mentre que en textos escrits formals (prosa acadèmica) augmenta l’ús de *però* com a connector parentètic. Com veurem més endavant (vg. § 5.2), aquesta distribució es correspon amb el que hem observat en les nostres dades. De moment, presentem a la taula 2 la distribució de *però* en premsa a nivell textual, que és la que ens servirà per comparar amb els resultats de l’oral monològic.

Taula 2. Distribució textual de *però* en premsa

PERÒ (nivell textual)	Conjunció	Connector parentètic
<i>El Punt</i>	30	23
<i>DdV</i>	14	16
<i>Avui</i>	57	30

Com es pot veure, en premsa, i a nivell textual, hi ha poca diferència en nombre d'ocurrències entre la conjunció i el connector parentètic. En general, s'utilitza més la conjunció, per bé que en el *DdV* la proporció s'inverteix lleugerament.

Com a conjunció, *però* s'ubica a l'inici del segment oracional i en algun cas és matisat per un altre connector, com ara *a més* (*a més*) (21). En canvi, com a connector parentètic, presenta una distribució més àmplia, ja que, tot i que generalment es col·loca darrere el subjecte (22a) o algun element temporal/locatiu –incloent-hi una oració temporal (22b)–, també el trobem darrere el verb, que sovint és presentacional (22c), i darrere subjecte-verb (22d). De fet, en aquest últim cas la majoria d'ocurrències es donen just entre el verb i una oració completiva o interrogativa indirecta (22e) i, per tant, en una posició força interna. Amb una freqüència molt menor, també el localitzem darrere un sintagma anteposat, sovint un evidencial (23a), i un sintagma tematitzat (23b).

- (21) *Però, a més*, una part dels atlètics venedors senegalesos han mostrat actituds violentes (*DdV*, 8)
- (22) a. El conjunt local, *però*, va acabar capgirant el marcador fins al 4-3 (*DdV*, 96)
b. Quan només quedaven quatre minuts, *però*, Troyano va ser més llest que ningú i es va treure de la màniga un xut sorprenent (*DdV*, 96)
c. No hi ha, *però*, grans sorpreses ni novetats en el programa (*DdV*, 4)
d. La manifestació podria desconvocar-se, *però*, en el cas que la reunió que mantindran el comitè d'empresa i la direcció [...] sigui satisfactòria (*Avui*, 4/6/04, 55)
e. Montilla va deixar clar, *però*, que [un pacte] no comportaria canvis en el govern català (*EP*, 17/1/08)
- (23) a. Segons Martí, *però*, les obres de condicionament podrien començar aquesta primavera (*EP*, 17/1/08)
b. Al TNC, *però*, no hi vindrà perquè [...] ja tenen previst programar-hi *Refugiats* (*Avui*, 4/6/04, 49)

Per últim, no hem localitzat cap ocurrència del connector parentètic en posició final.

4.3 DONCS

Seguint Cuenca (2002), Castellà (2004: 132) diferencia dos valors per al connector parentètic *doncs*: el consecutiu, que manifesta conseqüència o conclusió, i el continuatiu, que és més propi –però no exclusiu– de la llengua oral i incorpora un significat additiu que a vegades el converteix en un veritable omplidor de parla. A partir d’aquí, l’estudi de Castellà revela que el connector es comporta de manera diferent segons el tipus de text: mentre que en prosa acadèmica la presència del nexa resulta mínima, en una classe magistral té un paper predominantment continuatiu i, en una conversa informal, interactiu i argumentatiu. Pel que fa a la distribució, Cuenca (2006: 59) afegeix que *doncs* és un dels connectors que demostren més mobilitat en l’escrit i que pot situar-se tant en posició inicial com en posició intermèdia o final.

En relació amb la premsa, constatem, primer, que les ocurrències del connector són molt escasses –com apunta Castellà per a la prosa acadèmica– i, segon, que no manifesten una tendència clara cap a una posició o una altra –més enllà que en posició final són gairebé inèdites–, tal com reflecteix la taula 3.

Taula 3. Distribució de *doncs* en premsa

<i>DONCS</i>	Posició inicial (no) absoluta	Posició intermèdia	Posició final
<i>El Punt</i>	1	2	1
<i>DdV</i>	3	2	0
<i>Avui</i>	6	5	0

Quan encapçala un segment oracional, *doncs* rarament actua com a nexa consecutiu pròpiament dit, sinó que manifesta continuïtat, un ús típicament oral que aflora sobretot en articles d’opinió informals. N’és un bon exemple (24a), en què el connector enllaça la pregunta retòrica amb la resposta. Els únics casos en què *doncs* funciona clarament com a connector consecutiu en posició inicial és quan es reforça amb *així* (24b) (Cuenca 2006: 60), cosa que només succeeix en quatre de les deu ocurrències que recull la taula 3.

- (24) a. Però quina llengua hauria de fer aquesta funció? *Doncs* una que no estigués marcada ni geogràficament ni políticament (*DdV*, 11)
b. Wall Street va acabar per frustrar els intents de rebot. *Així doncs*, la recuperació es fa de pregar en les borses europees (*EP*, 17/1/08)

En posició intermèdia, on té valor consecutiu, el trobem darrere el verb (25a), el subjecte (25b) o un adverb modalitzador (25c) i només n'hem localitzat una ocurrència en posició final, concretament en un incís del redactor enmig d'unes declaracions (25d).

- (25) a. No estranya, *doncs*, que als jutjats sigui habitual veure aquests professionals de la petita delinqüència (*Avui*, 14/1/08, 24)
 b. El carrer del Cardaire, *doncs*, és el carrer dels autos (*Avui*, 14/1/08, 28)
 c. Malauradament, *doncs*, aquesta crònica només pot parlar de les paraules de l'escenògraf sobre l'exposició i no de l'exposició mateixa (*Avui*, 4/6/04, 52)
 d. «[...] –defensa el valor de les companyies, *doncs*– [...]» (*EP*, 17/1/08)

Com es veurà més endavant (vg. § 5.3), aquesta distribució del connector en premsa contrasta clarament amb la de l'oral monològic.

4.4 RESUM

Com a conclusió de les dades presentades fins ara, podem afirmar que en premsa cadascun dels tres connectors mostra les seves pròpies particularitats a l'hora d'inserir-se en un segment oracional. *A més* (*a més*) prefereix la posició inicial absoluta, mentre que *però* es reparteix entre la posició inicial, on actua com a conjunció, i la intermèdia, on funciona com a connector parentètic. De *doncs*, en canvi, en comptem poques ocurrències, especialment en posició inicial, on s'ha de reforçar amb l'adverbi *així* per manifestar un significat pròpiament consecutiu.

5. DISTRIBUCIÓ EN L'ORAL MONOLÒGIC

Ocupen les mateixes posicions en l'oral monològic, tots tres connectors? Recordem que en l'oral, a diferència de l'escrit, el temps disponible per teixir el text és mínim, encara que hi hagi certa planificació prèvia, i que cal decidir sobre la marxa quins segments discursius es trien i com es connecten els uns amb els altres. En aquestes condicions, l'oral es veu forçat a recórrer a unes estratègies de connexió que no es corresponen necessàriament amb les de l'escrit, com indiquen les dades que presentem a continuació.⁷

7. Hem adaptat a l'ortografia el sistema de transcripció del CUB (vg. Payrató i Alturo 2002): final de grup tonal mantingut (,); final de grup tonal descendent (.); truncament (- -); pausa curta (.), mitjana (..) i llarga (...); riure (@); allargament (:); inhalació (INH).

5.1 *A MÉS* (*A MÉS*)

D’entrada, si donem un cop d’ull a la taula 4, observem que en el corpus oral, contràriament al que succeïa en premsa, l’additiu *a més* (*a més*) tendeix a situar-se darrere una conjunció, per matisar-la, més que no pas en posició inicial absoluta i, encara menys, en posició intermèdia.

Taula 4. Distribució d’*a més* (*a més*) en l’oral monològic

<i>A MÉS</i> (<i>A MÉS</i>)	Posició inicial	Posició inicial no	Posició
	absoluta	absoluta	intermèdia
CAP	1	10	2
COS	5	10	11
COR	3	15	11

Les conjuncions que acompanya són principalment la coordinant *i* (26a) i la causal *perquè* (26b) i esporàdicament la subordinant *que* –o, més exactament, la seqüència conjuntiva *i que* (26c), abundant sobretot en incisos i comentaris addicionals. En part, això contrasta amb el que vèiem en premsa, en què el connector no reforça conjuncions causals; una diferència de comportament que segurament cal atribuir al caràcter argumentatiu d’alguns textos del corpus oral i a l’ús dialògic-continuatiu de *perquè* en l’oralitat (Schleppegrell 1991).

- (26) a. Doncs, bueno. I *a més*, això és un cas real (CAP, C1CA05CC)
b. Treballar amb Le Corbusier, li és perfecte, perquè *a més a més*, (.) treballar amb Le Corbusier, el permetia, (.) fer viatges de formació (COR, CULT2)
c. [Li diu que] una guerra, és absurda, (.) i que, *a més a més*, no serà una cosa que duri poc (COR, CULT2)

En posició inicial absoluta les ocurrències d’*a més* (*a més*) també se solen produir en incisos o comentaris addicionals (27a,b). En posició intermèdia, en canvi, només en trobem tres ocurrències (27c), menys que en premsa, i cap en posició final.

- (27) a. –Mhm (...) –*A més* e!l, el PP recolza [...] aquest fet (CAP, C1TE22CS)
b. Vam anar al metge de cabecera:, (..) *a més* ens va fer el vola:nt, perquè anéssim a la, a dalt, Pare Claret (COS, 22 CAB)
c. El [Consell Comarcal] de l’Anoia tenia, (.) *a més a més*, (..) un altre repte (COR, CULT1)

Davant d'aquests resultats, podríem considerar que la tendència del connector additiu en l'oral monològic no s'aparta gaire de la que observàvem en premsa, tenint en compte que en tots dos casos prefereix les posicions inicials en detriment de la intermèdia. La gran diferència, però, és que en premsa sol encapçalar el segment oracional, mentre que en l'oral monològic acostuma a seguir una conjunció, sobretot si introdueix un comentari *a posteriori* –el que Chafe anomena *afterthoughts*. Això implicaria que en l'oral actua principalment de reforç de la conjunció, tant a nivell oracional (26b,c) com a nivell textual (26a), més que no pas com a connector additiu independent.

5.2 PERÒ

Així com en premsa no detectàvem grans diferències de distribució textual del connector *però* entre la posició inicial i la intermèdia, d'on obteníem xifres similars, en l'oral monològic el contrast entre una posició i l'altra esdevé manifest. Tal com representa la taula 5, gairebé no hem trobat cap ocurrència de *però* funcionant com a connector parentètic –i, doncs, en posició intermèdia o final–, perquè per defecte treballa com a conjunció, ja sigui a nivell oracional o textual –distinció que no hem reflectit a la taula.

Taula 5. Distribució de *però* en l'oral monològic

PERÒ	Conjunció (nivell oracional i textual)	Connector parentètic
CAP	110	0
COS	199	1
COR	170	0

Aquestes dades difereixen clarament de les de la taula 2 (vg. § 4.2). Ara la preferència de *però* per la posició inicial absoluta –almenys en relació amb un segment oracional– demostra que en l’oral actua més com a conjunció que no pas com a connector parentètic.⁸ Ho corroboren exemples com (28), en què la naturalesa conjuntiva del nexa es posa en relleu pel fet que es combina, precisament, amb un connector parentètic.

- (28) a. *Però* vull dir, jo:, la veritat, jo: de:, de català, ensenyar-me'l, no me l'han ensenyat mai (COS, 13 TRO)
b. –[Els pisos valen] quinze milions de peles –*Però* tot i així és barat (COS, 19 JPA)

A més, cal assenyalar que l’ocurrència parentètica del COS correspon a l’entrevistador (29a) –en què el connector es col·loca entre un segment temàtic i una oració interrogativa– i que, de fet, al COR n’hi trobem tres, d’ocurrències parentètiques, però totes procedents de la lectura en veu alta d’un text escrit (lectura d’un casament) (29b), cosa que, òbviament, les invalida com a mostres pròpiament orals. Tampoc no hem detectat cap ocurrència en posició final.

- (29) a. Sí sí. Vostè *però*:, què li agradaria a vostè?, que s’acabés [la Sagrada Família], eh que sí? (COS, 21 JAB)
b. Alguns, *però*, ja fa temps, poc més de vuit anys, que sospitàvem alguna cosa (COR, CIV2)

Així doncs, l’estratègia de l’oral monològic respecte del contrastiu *però* consisteix a emprar-lo gairebé exclusivament com a conjunció i evitar-ne l’ús parentètic. En conseqüència, el connector precedirà fins i tot sintagmes tematitzats i adverbis modalitzadors, entre d’altres, i el seu matís concessiu serà vehiculat per altres nexes contrastius, com ara *tot i així* (28b).

5.3 DONCS

Al contrari del que constàvem en els textos periodístics, les ocurrències de *doncs* en l’oral monològic són molt nombroses i permeten definir-ne clarament la distribució. Bàsicament, el localitzem encapçalant el segment oracional (posició inicial absoluta) o bé darrere una conjunció o un altre connector parentètic (posició inicial no absoluta) i sobretot en posició intermèdia, la més freqüent. També s’han anotat algunes ocurrències en posició final, per bé que són escasses. Així ho reflecteix la taula 6.

8. De fet, en els textos orals hi ha força ocurrències de *però* precedit d’un altre segment discursiu, però mai que formi part, sintàcticament, de l’oració posterior. Normalment es tracta dels adverbis *sí / no (sí no però)* i una interjecció pròpia o impròpia (*oh però, clar però, bueno però*), que es combinen amb la conjunció amb una finalitat dialògica i argumentativa que s’allunya de l’objectiu d’aquest treball.

Taula 6. Distribució de *doncs* en l’oral monològic

<i>DONCS</i>	Posició inicial absoluta	Posició inicial no absoluta	Posició intermèdia	Posició final
CAP	12	25	120	1
COS	5	4	30	2
COR	15	20	89	0

Convé remarcar que la taula 6 tan sols recull ocurrencies monològiques i que, per tant, exclou aquelles de caràcter més dialògic, relativament abundants al CAP. Ens referim sobretot al *doncs* que encapçala respostes a les preguntes de l’entrevistador o fragments d’estil directe, casos en què, d’acord amb González (2004a: 258), el connector adopta una funció més demarcativa que no pas continuativa.⁹ La taula 6 tampoc inclou les ocurrencies en què el connector es combina amb altres elements per formar el que González (2004a: 297) anomena *marcadors pragmàtics compostos* (*doncs bueno*, *doncs mira*, *doncs re*), que solen implicar un canvi de focus atencional en el discurs (vg. també González 2004b, 2005). Des d’un punt de vista prosòdic, la unitat d’aquestes combinacions es posa de manifest pel fet que s’enuncien dins el mateix grup tonal o bé en grups tonals contigus sense pausa ni allargaments, cosa que, com veurem, no acostuma a passar quan *doncs* es posposa a una conjunció.

Per tant, deixant de banda les ocurrencies esmentades, la presència de *doncs* davant de segment oracional resulta força reduïda, sobretot en comparació amb el nombre d’ocurrencies intermèdies. A continuació n’oferim dos exemples, un amb significat consecutiu (30a) i un altre amb significat continuatiu (30b), aquest últim situat darrere un incís.

- (30) a. I el llop, ah::: (...) M’heu descobert. *Doncs* ja tornaré. Ja tornaré (COR, EDUC2)
b. I llavors, només entra::r [al menjador], això era al fons. *Doncs* al:, a la part, digue::m, hi han dos parts (CAP, C2CD16SS)

9. Tot i així, el nombre d’ocurrencies dialògiques de *doncs* no és gaire alt –el que trobem sobretot són formes compostes (*doncs mira*, *doncs bueno*), que aquí no estudiem–, concretament: 15 ocurrencies al CAP, 4 al COR i 2 al COS. Vg. com a exemples:

- (i) –Què he de fer?, a veure. Estem a l’estació. –*Doncs*:, sortint de l’estació, (...) agafo el:, primer carrer (CAP, C1TI01CC)
(ii) [Recreant un diàleg] Tu què vols fer?, (...) *doncs*, jo vull, ser emperador. Jo també vull ser emperadora (CAP, C1CA21CS)

Amb una freqüència lleugerament més alta, també trobem el connector en posició inicial no absoluta, això és, darrere una conjunció, especialment l'additiva *i*. En aquest cas, mai no hi forma grup tonal; més aviat es produeix un allargament vocàlic de la conjunció que indica que tots dos nexes funcionen com a elements discursivament independents (31a). També hi ha ocurrences de *doncs* darrere la subordinant *que*, o, més ben dit, darrere la seqüència *i que* (X) (31b).

- (31) a. I::, *doncs*, això [el llibre], va:, sobre les diferències entre: homes i dones (CAP, C2CA16SS)
b. [Jo crec que en els pressupostos] hi han recollides, coses, importants de cara a la gent. (...) I que per tant, *doncs* e::, no s'hi oposaran (COR, POL4)

Igualment, pot posposar-se a un altre connector parentètic (32) o fins i tot aparèixer darrere una conjunció que es combina amb un connector parentètic (33a) o algun element modalitzador (33b). Per tot plegat, *doncs* acaba inserint-se en una posició força interna dins el segment oracional (33c).

- (32) [No s'han justificat els diners] (...) per tant, *doncs*, re- - s(...) dieu que us retornin, la part que no s'ha justificat (COR, POL4)
- (33) a. (...) I per això, *doncs*, el tòpic de que les dones no saben conduir (CAP, C2CA16SS)
b. (INH) I:, per desgràcia. *Doncs*, la mitat d'ells:, vinen- - vénen enganya:ts (CAP, C1TE05CC)
c. Però igualment, per altra banda, *doncs* hi ha tot el tema dels drets huma:ns, i tal (CAP, C1TE24CS)

Ara bé, en l'oral monològic la tendència de *doncs* és col·locar-se en posició intermèdia, tal com demostra la taula 6. En aquest cas, la distribució del connector dins el segment oracional és molt àmplia, però es poden definir algunes regularitats que varien lleugerament segons el tipus de text analitzat. A continuació descrivim les posicions intermèdies que el connector parentètic tria preferentment en cadascun dels tres corpus orals:

a) CAP: al voltant del 90% de les ocurrences de *doncs* en posició intermèdia es donen darrere un element temporal/locatiu (34a), el verb (34b,c) o una oració subordinada anteposada (34d) –com apunta Cortés (1991: 40) per al *pues* castellà– i, en una proporció menor, darrere el subjecte (34e).

- (34) a. Em van posar adrenalina, (...) i als cinc minuts, *doncs*, em:, se'm va començar a passar [el malestar] (CAP, C2CN16SS)
b. Llavors es veu molt, *doncs*, esportistes, d'un país, que realment no són d'aquest país (CAP, C2TE16SS)

- c. Aleshores ella va a avorta:r, i en la- - (.) a la consulta es dóna compte, *doncs*, que no ho pot fer (CAP, C1CA01CC)
- d. Si vius al camp, *doncs*, sempre tens molts més problemes, per- - de transport (CAP, C1TA04CC)
- e. Llavors [el nen] se'n va a dormir, (..) i la granota *doncs*, s'escapa (CAP, C1TN25CS)

Probablement, l'alta freqüència d'aparició de *doncs* darrere temporals i locatius –en què incloem adverbis, oracions subordinades temporals, etc.– es deu a les tasques que es demanava als participants del CAP, com ara descriure casa seva o narrar una vivència personal (vg. Payrató i Fitó 2008), cosa que, òbviament, potencia l'anteposició d'aquesta mena de segments. D'altra banda, els verbs seguits del connector parentètic solen ser presentacionals (34b) o verbs que incorporen una clàusula (34c), i l'oració subordinada anteposada que trobem en casos com (34d) és condicional o causal.

b) COS: en aquest corpus d'entrevistes semidirigides el 80% de les ocurrences intermèdies de *doncs* apareixen darrere un temporal/locatiu (35a), el verb (35b) o una oració subordinada condicional o causal anteposada (35c).

- (35) a. I bueno, allà Bilbao, *doncs* ens ho vem passar molt bé (COS, 06 OLC)
- b. Sóc molt fan de Roxette, (..) i::, i sóc, *doncs*, del club de fans, i tal (COS, 04 ROS)
- c. I::, nosatres, com que teníem fusteria, *doncs* el meu home també el coneix totho:m (COS, 21 JAB)

Com en el CAP, la narració d'esdeveniments també afavoreix que el connector sigui especialment abundant darrere un element temporal/locatiu. En canvi, no n'hem trobat cap ocurrencia darrere subjecte.

c) COR: en aquest cas el 75% de les ocurrences intermèdies de *doncs* es localitzen darrere el verb (36a), el subjecte (36b) o una oració subordinada anteposada (36c) i s'arriba al 88% si hi incloem les ocurrences del connector darrere un temporal/locatiu (36d).

- (36) a. La intervenció va detectar, (.) *doncs* algunes coses, que s'havien fet e::, malament (COR, POL4)
- b. [Això comporta que] les botigues tradicionals, (..) *doncs*, també s'hagin d'adequar, (..) a:- -, a una manera de fer (COR, EDUC4)
- c. Si voleu que sigui, (.) un noi mal educat, (.) *doncs*, no us preocupeu dels amics que té (COR, REL2)
- d. Quan parlàvem entre nosaltres, i aixís, *doncs*, tots creïem, que era un barri, que més aviat la gent gran, és la que predomina (COR, EDUC4)

Aquest corpus no està orientat específicament a tipologia textual, a diferència del CAP, ni compila històries de vida, com el COS, i això explicaria que les ocurrences de *doncs* darrere temporal/locatiu siguin menys freqüents que en els altres dos corpus, si bé no hi són gens escasses. El connector és més habitual darrere verb i darrere subjecte.

En tots tres corpus *doncs* freqüenta altres posicions, però amb molta menys assiduitat. El trobem, per exemple, darrere segments tematitzats (37a) o complements obligatoris/opcionals del verb (37b) i en posició final (37c), que és força rara.¹⁰

- (37) a. I porta: r, una atra persona a casa meu, *doncs*, no ho havia fet mai (COS, 06 OLC)
b. A mi [el llibre] no em va agradar, perquè veia que la:, Isabel Allende, utilitzava aquesta:, desgràcia seva, *doncs*, per fer-se, publicitat (CAP, C1CA22CS)
c. [Per festa major tot era veïnat i] [...] molt, (...) molt d'allò, i era molt, (...) molt, (...) familiar, *doncs* (COS, 25 JAT)

Pel que fa al significat, en posició intermèdia el connector parentètic presenta un valor consecutiu i sobretot continuatiu, malgrat que no sempre és fàcil destriar un valor de l'altre (Castellà 2004: 133). Sovint la mateixa ocurrència manifesta tots dos significats alhora, com a (35c), en què el connector es col·loca entre l'oració subordinada causal anteposada i la principal i serveix tant per afavorir una interpretació consecutiva de l'oració principal com per donar continuïtat a tot el segment discursiu –i també temps al parlant per elaborar-lo.

En general, però, el que tenen en comú la majoria d'ocurrences intermèdies d'aquest connector, independentment del seu significat, és que es localitzen abans del rema o la part més informativa del segment remàtic. A (35a), per exemple, repetit com a (38), *doncs* se situa clarament entre el tema (això és, *allà Bilbao*, on l'entrevistat va anar de viatge) i el rema (la valoració del viatge: *ens ho vem passar molt bé*).

- (38) I bueno, *allà Bilbao*, *doncs* ens ho vem passar molt bé (COS, 06 OLC)

En altres casos el connector s'insereix dins el rema, però just abans que s'enuncii la informació més rellevant. N'és un exemple (34c), reprès com a (39), en què

10. González (2004a: 271) assenyalava que en el seu corpus de textos narratius tampoc no hi apareix cap ocurrència final de *doncs* i que el connector se situa sobretot en posició inicial, on té una funció demarcativa, entre d'altres, i en un 35,4% dels casos en posició intermèdia (sovint darrere el subjecte), on té un caràcter conclusiu i actua alhora d'omplidor de parla. Aquests resultats divergeixen dels nostres, en què *doncs* ocorre sobretot en posició intermèdia, cosa que probablement cal atribuir a la naturalesa diferent dels corpus analitzats i al fet que aquí no hem tingut en compte les formes compostes.

l'entrevistada descriu els dubtes de la protagonista d'una pel·lícula abans d'avortar. En aquest segment el connector apareix darrere el verb, que és remàtic, però no és tan rellevant com l'oració completiva que l'acompanya i que és, precisament, on se'ns dona la resolució del conflicte que planteja la pel·lícula.

- (39) Aleshores ella va a avorta:r, i en la- - (.) a la consulta es dona compte, *doncs*, que no ho pot fer (CAP, C1CA01CC)

Així doncs, no és gens estrany que el connector se situï regularment en les posicions intermèdies que s'han desglossat més amunt, això és, darrere temporal/locatiu, subjecte, verb o oració subordinada anteposada. Tots aquests constituents solen formar el que Chafe (1982, 1996) anomena *setting* o, més generalment, *orientació*, és a dir, segments discursius organitzats en grups tonals que preparen l'interlocutor perquè interpreti la informació remàtica, que es proporciona en els grups tonals següents (vg. també Portolés 1998: 116). Des d'aquesta perspectiva, el connector parentètic *doncs*, com a nexa consecutiu/continuatiu, no és sinó un recurs més a la disposició del parlant, juntament amb l'entonació i la mateixa estructura sintàctica oracional, per enllaçar un primer segment temàtic i, en general, orientatiu, amb un segon segment informativament més rellevant.

5.4 RESUM

En aquest apartat hem esbossat les posicions que acostumen a ocupar els connectors *a més* (*a més*), *però* i *doncs* en l'oral monològic. En general, hem constatat que els dos primers prefereixen la posició inicial dins el segment oracional que els acull, però amb alguna diferència: mentre que el parentètic *a més* (*a més*) tendeix a triar la posició inicial no absoluta per reforçar una conjunció –habitualment la coordinant *i*–, el contrastiu *però* opta gairebé exclusivament per la posició inicial absoluta, ja que actua com a conjunció –oracional o textual– més que no pas com a connector parentètic. En canvi, el connector *doncs* té preferència per la posició intermèdia –sobretot preremàtica–, malgrat que també freqüenta la posició inicial (no) absoluta.

6. ANÀLISI COMPARATIVA

Un cop vista la distribució de tots tres connectors tant en premsa com en l'oral monològic, podem concloure que l'oralitat recorre a estratègies diferents de l'escrit a l'hora de distribuir els connectors parentètics? Recordem que al principi d'aquest treball, i a mode d'aproximació al tema, pronosticàvem que l'oral tendiria a utilitzar estratègies particulars per l'esforç que implica per al parlant teixir un text mínimament

cohesionat en un temps de producció limitat i amb una planificació sovint escassa. Davant d'aquesta immediatesa, dèiem, la connexió oral s'haurà de gestionar de manera que el text quedi prou lligat a efectes de producció i interpretació però sense que això comporti un esforç atencional excessiu per al parlant. La posició dels connectors parentètics, doncs, serà una qüestió determinant que reflectirà, en part, aquestes mateixes estratègies cohesives.

Els resultats que aquí hem obtingut així ho avalen. En analitzar la distribució dels connectors *a més* (*a més*), *però* i *doncs* en textos orals monològics, hem comprovat que, en efecte, en l'oral tots tres nexes mostren preferències diferents respecte de l'escrit a l'hora de triar una posició o una altra dins un segment oracional. Cada connector, això sí, té la seva pròpia idiosincràsia. *A més* (*a més*) freqüenta la posició inicial, com en premsa, però sobretot tendeix a situar-se just darrere la conjunció additiva *i* per reforçar la connexió amb els segments precedents. L'estratègia, doncs, no seria únicament col·locar el connector en una posició inicial absoluta, sinó sobretot en una posició inicial no absoluta que emfasitza el caràcter additiu de la conjunció coordinant, el nexa per defecte en llengua oral.

El connector *però* contrasta *però* va per un altre camí. En aquest cas, i coincidint amb els resultats de Castellà (2004: 131), hem detectat un fort contrast entre el nombre d'ocurrències en posició inicial i en posició intermèdia en cadascun dels corpus: mentre que en l'oral monològic el connector no se situa gairebé mai en posició intermèdia, en premsa és fàcil trobar-lo en totes dues posicions. En l'oral, doncs, sembla que *però* ha d'aparèixer com més aviat millor dins el segment oracional corresponent per garantir la cohesió del text, fins i tot abans que els segments d'orientació que, d'acord amb Chafe, preparen el terreny per a la interpretació de tot el segment oracional. En premsa aquesta restricció és més laxa i no hi ha cap inconvenient a presentar primer el tema –i fins i tot part de la informació remàtica–, a continuació el nexa parentètic *i*, finalment, la informació més rellevant. Ara, per tant, l'estratègia oral consisteix a emprar el connector principalment com a conjunció més que no pas com a connector parentètic, segurament perquè el seu caràcter concessiu el converteix en un nexa més marcat, quant a producció i interpretació, que l'additiu *a més* (*a més*), per exemple, del qual sí que hi ha constància d'alguna ocurrència oral intermèdia (vg. taula 4).

Finalment, el connector *doncs* acostuma a triar una posició intermèdia en l'oral monològic, per bé que també sovintaja la posició inicial, normalment sense el reforç *així*. Cal preguntar-se, però, si en aquesta posició intermèdia explicita una connexió textual o més aviat un lligam intern entre els constituents del mateix segment oracional. Com hem vist en l'apartat 5.3, en la majoria d'ocurrències intermèdies *doncs* no vehicula un significat predominantment consecutiu que relacioni a nivell textual dos segments oracionals, sinó que actua sobretot com a nexa continuatiu/consecutiu que lliga la informació orientativa del segment oracional amb la informació remàtica

d'aquest mateix segment. Això explicaria que aparegui d'una manera tan regular darrere elements típicament temàtics (temporal/locatiu, subjecte, etc.) però també en posicions més internes que precedeixen el gruix de la informació remàtica (per exemple, davant d'oració completiva o entre una oració subordinada anteposada i l'oració principal). Des d'aquesta perspectiva, i tal com constata Castellà (2004: 132) respecte de la classe magistral, la preferència del connector per les posicions intermèdies es deuria a la necessitat de l'oral monològic de mantenir la cohesió interna del segment oracional més que no pas unir a nivell textual, i amb valor consecutiu, dos segments oracionals. L'estratègia, per tant, és oposada a la de *però*: si el connector contrastiu funciona sistemàticament com a conjunció per precedir la informació temàtica, el continuatiu *doncs* permet anteposar la informació temàtica per després connectar-la amb la resta del segment oracional. No cal dir, a més, que també resulta un recurs excel·lent com a omplidor de parla.

En definitiva, després d'estudiar tres connectors de naturalesa diversa podem afirmar que en l'oral monològic la connexió segueix el seu propi funcionament a l'hora de col·locar els connectors parentètics dins el text a fi de garantir-ne la cohesió. Les condicions de producció orals, molt restringides per la immediatesa de la situació comunicativa, comporten que calgui una gestió especialment efectiva de la connexió perquè el text resulti mínimament cohesionat, i això també implica situar els connectors parentètics en posicions estratègiques. Ara bé, com hem vist en aquest treball, donar un paper determinant a la posició dels connectors en la construcció del text oral no significa que apareguin en posició inicial de manera sistemàtica. Més aviat sembla que caldria parlar d'estratègies diferents tant per mantenir cohesionat el text com per, evidentment, facilitar-ne la interpretació; per exemple, reforçant una conjunció additiva (*a més (a més)*), potenciant l'ús conjuntiu d'un connector (*però*) o assegurant el lligam entre la informació temàtica, necessària per orientar l'interlocutor, i la remàtica (*doncs*).

7. CONCLUSIÓ

No cal dir que l'anàlisi de la distribució dels connectors parentètics en l'oralitat requereix un estudi més ampli que tingui en compte altres nexes típicament orals (*llavors, o sigui, vull dir, per això, així*, etc.) i altres posicions per obtenir conclusions més definitives. Què passa, per exemple, en posició final? Aquí només hem trobat algunes ocurrències de connectors parentètics darrere de segment oracional, però és ben sabut que hi ha nexes que prefereixen aquesta posició, com ara el contrastiu *per (ai)xò* (Pérez Saldanya 2001). L'objectiu d'aquest treball, bàsicament, era incidir en un aspecte dels connectors que no ha estat tractat en profunditat per la bibliografia, això

és, la posició dels connectors parentètics en el text oral i les implicacions que això comporta en l'estudi de la connexió com a mecanisme –en últim terme cognitiu– de cohesió. El tema, lluny de ser secundari en l'estudi d'aquests elements, de ben segur que pot aportar noves pistes sobre com encadenem segments de discurs en un mode, l'oral, tan familiar com desconegut.

ÒSCAR BLADAS
Universitat de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALTURO, N., BLADAS, Ò., PAYÀ, M. i L. PAYRATÓ eds. (2004) *Corpus oral de registres. Materials de treball*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- BOIX-FUSTER, E., ÀLAMO, M., GALINDO, M. i F. X. VILA (2006) *Corpus de varietats socials. Materials de treball*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- CASTELLÀ, J. M. (2004) *Oralitat i escriptura. Dues cares de la complexitat del llenguatge*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CHAFE, W. (1979) «The flow of thought and the flow of language» dins GIVÓN, T. ed., *Syntax and Semantics. Discourse and Syntax*, Nova York / Londres, Academic Press, pp. 159-181.
- (1982) «Integration and Involvement in Speaking, Writing, and Oral Literature» dins DEBORAH, T. i R. FREEDLE eds., *Spoken and Written Language: Exploring Orality and Literacy*, Norwood (Nova Jersey), Ablex, pp. 35-53.
- (1988) «Linking intonation units in spoken English» dins HAIMAN, J. i S. THOMPSON eds., *Clause combining in grammar and discourse*, Amsterdam / Filadèlfia, John Benjamins, pp. 1-27.
- (1996) «How consciousness shapes language», *Pragmatics & Cognition* 4 (1), pp. 35-54.
- CORTÉS, L. (1991) *Sobre conectores, expletivos y muletillas en el español hablado*, Màlaga, Ágora.
- CUENCA, M. J. (1990) «Els matisadors: connectors oracionals i textuals», *Caplletra* 8, pp. 149-167.
- (2000) «Estudi estilístic i contrastiu de l'arquitectura de l'oració. Estil segmentat vs. estil cohesionat», *Caplletra* 29, pp. 105-120.

- (2002) «Els connectors textuais i les interjeccions» dins SOLA, J. coord., *Gramàtica del català contemporani*, III, Barcelona, Empúries, 3 vol., pp. 3173-3237.
- (2006) *La connexió i els connectors. Perspectiva oracional i textual*, Vic, Eumo.
- DE VEGA, M. (2005) «El procesamiento de oraciones con conectores adversativos y causales», *Cognitiva* 17 (1), pp. 85-108.
- DOHERTY, M. (2000/2001) «Discourse relators and the beginnings of sentences in English and German», *Languages in Contrast* 3 (2), pp. 223-251.
- DUCROT, O. (1980) *Les mots du discours*, París, Editions de Minuit.
- FRASER, B. (1990) «An approach to discourse markers», *Journal of Pragmatics* 14, pp. 383-395.
- FUENTES, C. (1999) «Lo oral en lo escrito: los enunciados parentéticos», *Moenia* 5, pp. 225-246.
- GONZÁLEZ, M. (2004a) *Pragmatic Markers in Oral Narrative*, Amsterdam / Filadèlfia, John Benjamins.
- (2004b) «Atención y relato», *Arbor* 697, pp. 35-54.
- (2005) «Pragmatic markers and discourse coherence relations in English and Catalan oral narrative», *Discourse Studies* 7 (1), pp. 53-86.
- HALLIDAY, M. A. K. i R. HASAN (1976) *Cohesion in English*, Londres, Longman.
- HERNANZ, M. L. (2002) «L'oració» dins SOLA, J. coord., *Gramàtica del català contemporani*, II, Barcelona, Empúries, 3 vol., pp. 993-1073.
- HILFERTY, J. i M. J. CUENCA (1999) *Introducción a la lingüística cognitiva*, Barcelona, Ariel.
- KEHLER, A., KERTZ, L., ROHDE, H. i J. L. ELMAN (2008) «Coherence and Coreference Revisited», *Journal of Semantics* 25, pp. 1-44.
- MARÍN, M. J. (1998) «Una proposta gramatical per a la definició i la caracterització dels connectors», *Llengua i Literatura* 9, pp. 207-233.
- MARTÍN ZORRAQUINO, M. A. i J. PORTOLÉS (1999) «Los marcadores del discurso» dins BOSQUE, I. i V. DEMONTE eds., *Nueva gramática descriptiva de la lengua española*, III, Madrid, Espasa / Calpe, 3 vol., pp. 4051-4213.
- MATSUMOTO, K. (2003) «Unit linking in conversational Japanese», *Language Sciences* 25, pp. 433-455.
- MAURY, P. i A. TEISSERENC (2005) «The role of connectives in science text comprehension and memory», *Language and Cognitive Processes* 20 (3), pp. 489-512.
- MONTOLÍO, E. (2001) *Conectores de la lengua escrita*, Barcelona, Ariel.
- PAYÀ, M. (2003) «Prosody and Pragmatics in Parenthetical Insertions in Catalan», *Catalan Journal of Linguistics* 2, pp. 207-227.
- PAYRATÓ, L. i J. FITÓ eds. (2008) *Corpus audiovisual plurilingüe*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.

- PAYRATÓ, L. i N. ALTURO eds. (2002) *Corpus oral de conversa col·loquial. Materials de treball*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- PÉREZ SILDANYA, M. (2001) «La gramaticalització del significat», dins LORENTE, M., N. ALTURO, E. BOIX, M. R. LLORET i L. PAYRATÓ eds., *La gramàtica i la semàntica en l'estudi de la variació*, Barcelona, PPU.
- PONS, S. (2001) «Connectives/discourse markers. An overview», *Quaderns de Filologia. Estudis Lingüístics* 6, pp. 219-243.
- PORTOLÉS, L. (1998) *Marcadores del discurso*, Barcelona, Ariel.
- SCHLEPPEGRELL, M. J. (1991) «Paratactic because», *Journal of Pragmatics* 16, pp. 323-337.
- VICHER, A. i D. SANKOFF (1989) «The emergent syntax of pre-sentential turn openings», *Journal of Pragmatics* 13, pp. 81-97.